

FEITEN OVER GRAZERS EN PUBLIEK

F. Maasland

De zegeningen die grazers in een natuurgebied opleveren worden soms overschaduwd door incidenten tussen grazers en publiek. Naast de feitelijke ongelukken doen ook veel verhalen de ronde. Voor beheerders van begrazingsgebieden is het van belang dat ze een reëel inzicht hebben in de risico's die de bezoekers lopen. Hierdoor kunnen ze feiten en fabels onderscheiden en goed ingrijpen in gevallen dat er echt iets mis is.

In maart 2000 werd in een Limburgs natuurgebied een jongetje gewond door een beet van een paard. Naar aanleiding hiervan kwam de werkgroep Grazers en Publiek, waarin vertegenwoordigers zitten van de belangrijkste natuurbeherende organisaties, bij elkaar. Deze werkgroep besloot tot een snel onderzoek naar de ongelukken die hadden plaatsgevonden in vrij toegankelijke begrazingsgebieden. Dit leverde gegevens op van 140 begrazingsgebieden. In de tijd dat er grazers liepen

(max. 15-20 jaar) zijn daar bij elkaar naar schatting meer dan 30 miljoen bezoekers geweest. Hieronder volgt een korte samenvatting van de conclusies en aanbevelingen. Vanwege de leesbaarheid en de bruikbaarheid voor beheerders is dit puntsgewijs gebeurd zonder allerlei mitsen en maren.

Conclusies

1) Ontmoetingen tussen grazers en

publiek leverden in enkele tientallen (gecontroleerde) gevallen lichamelijk letsel op, meestal het gevolg van een paardenbeet of een kopstoot van een rund. In tien gevallen was professionele medische hulp (arts, ziekenhuis) nodig. De andere gevallen hadden betrekking op kneuzingen of blauwe plekken.

2) In kleine terreinen komen niet meer incidenten voor dan in grote terreinen. Wel neemt het aantal incidenten per oppervlakte-eenheid af, naarmate terreinen groter worden.

3) De meeste incidenten doen zich naar verhouding voor in terreinen met paarden. Dat heeft waarschijnlijk vooral te maken met de grotere aaibaarheid/voerbaarheid van paarden in combinatie met hun bijgedrag.

4) De meeste incidenten doen zich voor in terreinen waar dieren veel worden gevoerd of aangehaald. Loslopende honden geven minder vaak aanleiding tot confrontaties.

5) Voeren van de paarden wordt door de beheerders als belangrijkste oorzaak van ongevallen genoemd naast het te dicht naderen van de kuddes.

82

De meeste incidenten doen zich naar verhouding voor in terreinen met paarden. Dat heeft waarschijnlijk vooral te maken met de grotere aaibaarheid/voerbaarheid van paarden in combinatie met hun bijgedrag.

Zeldzame landbouwrassen en natuurbeheer

Veel oude landbouwrassen worden met uitsterven bedreigd, doordat ze niet kunnen concurreren met de huidige hoog-productieve rassen. Dit geldt met name voor koeien en schapen in de moderne landbouw. Dat is jammer, want ook deze oude rassen beschikken over unieke eigenschappen, het is de bron voor biologische verscheidenheid. Daarom is het belangrijk deze rassen te behouden.

Oude landbouwrassen zijn sober en gehard, dat maakt ze uitermate geschikt voor jaarrondbeweiding in het terrein- en natuurbeheer. Iedereen kent de belangrijke rol van schapen bij het heidebeheer. Landgeiten leveren een nuttige bijdrage als opruimers voor houtige gewassen. Op grote oppervlakten kan een grote verscheidenheid aan planten en dieren ontstaan door het terrein gelijktijdig te laten begrazen door verschillende diersoorten. Paarden, koeien, schapen en geiten grazen allemaal anders.

De namen van de zeldzame landbouwrassen laten zien dat deze nagenoeg alle in een bepaalde streek thuis horen. Voor het werk in de terreinen komen inheemse paardenrassen, zoals het Groninger Paard of het Nederlandse trekpaard, ook in beeld. Ze kunnen op meer plaatsen komen dan machines en hebben een goed en rustig karakter.

Tabel. Aantal vrouwelijke en aantal mannelijke dieren van zeldzame landbouwrassen in 1998. De status is aangegeven.

Zeldzame Landbouwrassen	aantal vrouwelijke dieren	aantal mannelijke dieren	status
Gelders paard	700	9	bedreigd
Groninger paard	160	12	bedreigd
Fries roodbont rund	65	13	kritiek
Lakenvelder rund	900	20	bedreigd
Brandrood rund	65	5	kritiek
Groninger blaarkop rund	1000	15	kwetsbaar
Mergellandschapschaap	1500	175	kwetsbaar
Kempisch heideschaap	1750	75	kwetsbaar
Veluws heideschaap	1750	75	kwetsbaar
Veluws heideschaap	1600	80	kwetsbaar
Drents heideschaap	840	75	bedreigd
Schoonebeeker schaap	600	60	bedreigd
Nederlandse landgeit	1060	140	kwetsbaar

De Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) brengt de problematiek van oude landbouwrassen onder de aandacht van een breed publiek. De SZH geeft voorlichting, advies en informatie. Daarnaast behartigt SZH de belangen van fokkers.

H. F. Cossen, Stichting Zeldzame Huisdierrassen, Dronten.

6) In vrijwel alle gevallen komt het risico voort uit een ondoordachte handeling van de bezoeker. Hierbij gaan we ervan uit dat het opdringerig zoeken naar voedsel of het verdedigen van een kudde door de stier niet als agressief gedrag betiteld moet worden.

7) De huidige waarschuwingsborden hebben geen aantoonbaar effect op het voorkómen van ongevallen.

8) Uit gebieden waar openbare wegen het begrazingsgebied doorsnijden is één verkeersongeval gemeld. Het beschadigen van autolok door paarden komt vaker voor.

Voorlichting

Inmiddels heeft Stichting Ark een publiekfolder gemaakt met richtlijnen voor de omgang met de kuddes. De belangrijkste spelregels zijn:

- Voer niet, want de dieren hebben dat niet nodig. Voeren maakt bovendien de dieren opdringerig naar mensen.
- Houd ten minste 25 meter afstand. Te dicht naderen brengt onrust en daardoor risico's met zich mee.
- Houd honden uit de buurt. Voor paarden en runderen lijkt een hond op een wolf, hun natuurlijke vijand. Ze kunnen daarom uitvallen naar de hond.

F. Maasland, Stichting Ark.

Meer informatie is te vinden in het Alterra-rapport Interacties tussen grote grazers en recreanten; een verkenning van risico's en oplossingen.

R. J. H. G. Henkens en anderen, Alterra-rapport 249.